

2

Ông lão đánh cá và con cá vàng

PU-SKIN

1 Chuẩn bị

– Khi đọc truyện *Ông lão đánh cá và con cá vàng*, các em cần chú ý:

+ Nhận biết được các sự việc chính và diễn biến nội dung câu chuyện được kể.

+ Xác định các nhân vật trong truyện và tìm hiểu đặc điểm tính cách của nhân vật chính (qua ngoại hình, điệu bộ, hành động, lời nói, suy nghĩ,...).

+ Chỉ ra được các chi tiết kì ảo và tác dụng của chúng trong truyện.

+ Suy nghĩ về ý nghĩa của truyện, những thông điệp mà tác giả muốn gửi gắm trong đó.

+ Kết nối với hiểu biết, trải nghiệm của bản thân để vận dụng vào việc đọc hiểu truyện và rút ra những bài học, kinh nghiệm cần thiết.

– Đọc trước truyện *Ông lão đánh cá và con cá vàng*; tìm hiểu thêm về tác giả A-lếch-xan-đrơ Xéc-ghê-ê-vích Pu-skin (Aleksandr Sergeevich Pushkin).

A. X. Pu-skin (1799 – 1837), nhà văn Nga

2 Đọc hiểu

① Ngày xưa, có hai vợ chồng ông lão đánh cá ở với nhau trong một túp lều nát trên bờ biển. Ngày ngày, chồng đi thả lưới, vợ ở nhà kéo sợi.

Một hôm, người chồng ra biển đánh cá. Lần đầu kéo lưới chỉ thấy có bùn; lần thứ hai kéo lưới chỉ thấy cây rong biển⁽¹⁾; lần thứ ba kéo lưới thì bắt được một con cá vàng.

Con cá cất tiếng kêu van:

– Ông lão ơi! Ông sinh phúc⁽²⁾ thả tôi trở về biển, tôi sẽ xin đền ơn ông, ông muốn gì cũng được.

Ông lão ngạc nhiên, nhưng rồi cũng thả con cá xuống biển và bảo:

– Trời phù hộ cho người! Người trở về biển khơi mà vùng vẫy. Ta không đòi gì cả, ta cũng chẳng cần gì.

Các chi tiết nào cho biết hoàn cảnh sống của ông lão và cách ông lão cư xử với cá vàng?

(1) *Rong biển*: loài thực vật ở biển, thân mảnh, hình dải dài, thường mọc chi chít vào nhau.

(2) *Sinh phúc*: ở đây hiểu là mở lòng nhân từ.

② Về nhà, ông lão đem câu chuyện kể cho vợ nghe.
Mụ vợ mắng:

– Đồ ngốc! Sao lại không bắt con cá đần cái gì?
Đòi một cái máng⁽¹⁾ cho lợn ăn không được à? Cái máng nhà đã gần vỡ rồi!

Thế là ông lão đi ra biển. Biển gợn sóng êm ả. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi:

– Ông lão ơi! Ông cần gì thế?

Ông lão chào con cá và bảo:

– Cá ơi! Giúp tôi với! Mụ vợ tôi nó mắng tôi và cầu nhàu mãi làm tôi không ở yên được. Mụ ấy đòi một cái máng lợn ăn mới. Máng nhà tôi đã sứt mẻ rồi.

Con cá vàng trả lời:

– Ông lão ơi! Đừng băn khoăn nữa. Cứ về đi. Tôi sẽ giúp ông. Ông sẽ có một cái máng mới.

③ Ông lão về đến nhà thì mụ vợ đã có một cái máng mới thật. Nhưng mụ lại quát to hơn:

– Đồ ngu! Đòi một cái máng thật à? Một cái máng thì thắm vào đâu! Đi tìm lại con cá và đòi một cái nhà rộng.

Thế là ông lão lại đi ra biển. Biển xanh đã nổi sóng. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi:

– Ông lão ơi! Ông cần gì thế?

Ông lão chào con cá và nói:

– Giúp tôi với, cá ơi! Mụ vợ tôi nó mắng nhiều hơn và không để tôi yên chút nào. Mụ đòi một toà nhà đẹp.

Con cá vàng lại trả lời ông:

– Ông lão ơi! Đừng băn khoăn quá. Thôi hãy về đi. Tôi kêu trời phù hộ cho, ông sẽ được một cái nhà rộng và đẹp.

④ Ông lão trở về túp lều của mình, chẳng thấy lều đâu mà chỉ thấy trước mặt một ngôi nhà đẹp, có cổng lớn bằng gỗ lim, trong ngoài sáng sủa, có lò sưởi, quét vôi trắng xoá và mụ vợ đang ngồi bên cửa sổ. Mụ thấy ông lão về lại mắng như tát nước vào mặt:

Lần thứ nhất, bà vợ đã yêu cầu ông lão điều gì? Lúc này, cảnh biển thế nào?

Đòi hỏi và thái độ của vợ ông lão ở lần thứ hai có gì khác lần thứ nhất? Hãy tiếp tục chú ý chi tiết tả cảnh biển trong phần này.

(1) *Cái máng*: ở đây là dụng cụ đựng thức ăn của lợn (heo).

– Đồ ngu! Ngốc sao ngốc thế! Đòi một cái nhà thôi à? Trời! Đi tìm ngay con cá và bảo nó rằng tao không muốn làm một mụ nông dân quèn⁽¹⁾, tao muốn làm một bà nhất phẩm phu nhân⁽²⁾ kia.

Ông lão lại lóc cóc⁽³⁾ ra biển. Biển xanh nổi sóng dữ dội. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi lên hỏi:

– Ông lão ơi! Ông cần gì thế?

Ông lão chào con cá và trả lời:

– Giúp tôi với, cá ơi! Mụ vợ tôi lại phát khùng lên, chẳng để tôi yên chút nào. Bây giờ nó không muốn làm nông dân nữa mà muốn làm một bà nhất phẩm phu nhân.

Con cá vàng lại trả lời:

– Ông lão ơi! Đừng lo lắng quá. Trời sẽ phù hộ cho ông.

⑤ Ông lão lại trở về. Lão ngạc nhiên thấy trước mặt một toà lâu đài lớn, mụ vợ đang đứng trên thềm cao, mình khoác áo lông, đầu đội mũ nhiều hoa, cổ quấn ngọc trai, tay đeo nhẫn vàng, chân đi giày đỏ. Xung quanh mụ kẻ hầu người hạ tấp nập, còn mụ thì luôn mồm quở mắng. Ông lão bảo mụ:

– Kính chào phu nhân, chắc bây giờ bà đã thoả nguyện rồi chứ?

Mụ vợ mắng lão một thôi và bắt lão xuống quét dọn chuồng ngựa.

Được ít tuần lễ, mụ lại giận dữ, bắt ông lão đi tìm con cá:

– Lão đi tìm con cá và bảo nó tao không muốn làm một bà phu nhân nữa, tao muốn làm nữ hoàng⁽⁴⁾ kia.

Ông lão hoảng sợ kêu xin:

– Mụ nói gì vậy? Mụ có lẩn⁽⁵⁾ không? Mụ đi chẳng biết đường đi, nói chẳng biết đường nói mà đòi làm nữ hoàng? Thiên hạ họ biết, họ sẽ cười cho.

Mụ vợ nổi trận lôi đình⁽⁶⁾ tát vào mặt ông lão:

– Mày cãi à? Mày dám cãi một bà nhất phẩm phu nhân à? Đi ngay ra biển, nếu không tao sẽ cho người lôi đi.

Ông lão đành lủi thủi ra biển. Biển nổi sóng mù mịt. Ông lão gọi cá vàng. Con cá bơi đến hỏi:

Câu nào cho biết đòi hỏi mới và thái độ của vợ ông lão?
Cảnh biển có thay đổi gì so với lần trước?

Lần này, người vợ lại có đòi hỏi gì? Cách cư xử của bà ta với ông lão thế nào?

(1) *Nông dân quèn*: ở đây chỉ người làm nghề nông nghèo khổ, bị coi thường.

(2) *Nhất phẩm phu nhân*: vợ của quan nhất phẩm (quan có phẩm hàm cao nhất trong triều đình phong kiến, *phu nhân*: từ dùng để chỉ vợ những người có địa vị cao sang trong xã hội).

(3) *Lóc cóc*: đi một mình, về vất vả, đáng thương.

(4) *Nữ hoàng*: người phụ nữ làm vua.

(5) *Lẩn*: nhăm cái nọ ra cái kia, ở đây là nói lẩn, lủi lủn.

(6) *Trận lôi đình*: cơn giận dữ dội như sấm sét.

– Ông lão ơi! Ông cần gì thế?

Ông lão chào con cá và nói:

– Mụ vợ tôi lại nổi con điên rồi. Nó không muốn làm bà nhất phẩm phu nhân nữa, nó muốn làm nữ hoàng.

Con cá trả lời:

– Thôi đừng lo lắng. Cứ về đi. Trời phù hộ lão. Mụ già sẽ là nữ hoàng.

Ông lão trở về và thấy trước mặt cung điện nguy nga, mụ vợ lão đã thành nữ hoàng đang ngồi ở bàn tiệc. Bọn thị vệ⁽¹⁾ đang rót mời mụ những thứ rượu quý của các nước phương xa và dâng cho mụ những thứ bánh rất ngon lành. Xung quanh lại có cả một đội vệ binh⁽²⁾ gươm giáo chỉnh tề⁽³⁾ đứng hầu. Ông lão trông thấy, hoảng sợ, cúi rạp xuống chào mụ vợ và nói:

– Kính chào nữ hoàng. Chắc bây giờ nữ hoàng đã thoả lòng rồi chứ?

Mụ vợ không thèm nhìn, ra lệnh đuổi đi. Bọn thị vệ xô tới đẩy ông lão ra ngoài, bọn vệ binh cũng chạy đến tuốt gươm dọa chém. Nhân dân không rõ đầu đuôi cũng chạy lại chế giễu ông lão và bảo: “Đáng kiếp! Có thể mới sáng mắt ra, bặt sau đừng thấy người sang bắt quàng làm họ⁽⁴⁾ nữa!”.

Được ít tuần, mụ vợ lại nổi con thịnh nộ⁽⁵⁾. Mụ sai người đi bắt ông lão đến. Mụ bảo:

– Mày hãy đi tìm con cá, bảo nó tao không muốn làm nữ hoàng, tao muốn làm Long Vương ngự trên mặt biển, để con cá vàng hầu hạ tao và làm theo ý muốn của tao.

⑥ Ông lão không dám trái lời mụ. Ông lại đi ra biển.

Một con dòng tố kinh khủng kéo đến, mặt biển nổi sóng ầm ầm. Ông lão gọi con cá vàng. Con cá bơi đến hỏi:

– Ông lão có việc gì thế? Ông lão cần gì?

Ông lão chào con cá và nói:

– Cá ơi, giúp tôi với! Thương tôi với! Tôi sống làm sao được với mụ vợ quái ác này! Bây giờ mụ không muốn làm nữ hoàng nữa, mụ muốn làm Long Vương ngự trên mặt biển, để bắt cá vàng hầu hạ mụ và làm theo ý muốn của mụ.

Con cá vàng không nói gì, quẫy đuôi lặn sâu xuống đáy biển. Ông lão đứng trên bờ đợi mãi không thấy nó lên trả lời, mới trở về. Đến nơi, ông sừng sốt, lâu đài, cung điện biến đâu mất; trước mắt ông lão lại thấy túp lều nát ngày xưa và trên bậc cửa, mụ vợ đang ngồi trước cái máng lợn sứt mẻ.

Vợ ông lão muốn cá vàng làm điều gì? Tác giả đã tả cảnh biển trong phần này thế nào?

(1) *Thị vệ*: lính bảo vệ vua.

(2) *Vệ binh*: lính canh gác.

(3) *Chỉnh tề*: xếp đặt ngay ngắn và đúng phép tắc.

(4) *Bắt quàng làm họ*: không phải họ hàng mà cứ nhận là họ hàng.

(5) *Con thịnh nộ*: con giận dữ lớn.

Quan sát bức tranh để hiểu nội dung được nói tới trong đó; nét mặt ông lão và bà vợ thể hiện điều gì?

(PU-SKIN kể^{*)}, theo bản dịch của Vũ Đình Liên và Lê Trí Viễn; in trong sách *Ngữ văn 6*, tập một, NXB Giáo dục Việt Nam, 2017)

1. Hãy liệt kê ra vở những chi tiết thể hiện sự đòi hỏi, thái độ, hành động của vợ ông lão đánh cá; phản ứng của ông lão đánh cá và trạng thái của biển trong các phần ②, ③, ④, ⑤, ⑥ theo gợi ý sau:

Phần	Vợ ông lão đánh cá	Ông lão đánh cá	Biển
②			
③			
④			
⑤			
⑥			

2. Từ bảng thống kê trên, em có nhận xét gì về tính cách của vợ ông lão đánh cá và ông lão đánh cá?

3. Cảnh biển trong mỗi lần ông lão ra gọi cá vàng thay đổi theo chiều hướng như thế nào? Theo em, sự thay đổi đó có ý nghĩa gì?

4. Bài học em rút ra được từ câu chuyện này là gì?

5. Hãy nêu một điểm giống và một điểm khác nhau nổi bật của truyện *Ông lão đánh cá và con cá vàng* (Pu-skin) và truyện cổ tích dân gian (Gợi ý: tìm điểm giống và khác về tác giả; yếu tố hoang đường, kì ảo; kiểu nhân vật;...).

(*) Truyền này do Pu-skin kể lại bằng 205 câu thơ trên cơ sở truyền dân gian Nga, Đức.